

- DBR = Tiberiu Iovan, *Dicționar bulgar-român*, București, Editura Științifică, 1994.
 DELR = *Dicționarul etimologic al limbii române*, volumul I (A–B), București, Editura Academiei Române, 2011.
 DGDS I = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, coordonator Maria Marin, de Ion Ionică, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha, București, Editura Academiei Române, vol. I (literele A–B), 2011.
 Georgiev, *Въпроси* = Vl. Georgiev, *Въпроси на българската етимология*, БАН, Sofia, 1958.
 MBR = *Материали за български ботаничен речник*, red. B. Ahtarov, Sofia 1939.
 Nestorescu, = Virgil Nestorescu, *Contacte lingvistice interbalcanice. Elemente românești în limba bulgară*, București, 2002.
Contacte
 Osman-Zavera, = Maria Osman-Zavera, *Raporturi lingvistice româno-bulgare. Cuvinte de origine Raporturi română în graiurile limbii bulgare*, București, 2002.

NOTES ÉTYMOLOGIQUES

(Résumé)

Tous les mots envisagés ont caractère dialectal et leur origine est très diverse. L'auteur réfute les solutions étymologiques données aux mots *bâcniță* et *beracea* et d'autre part reconstitue la forme correcte *porci* (pl.) du terme botanique inséré en DELR I dans la graphie suspecte *borci*.

Cuvinte-cheie: etimologie, *bâcniță*, *beracea*, *porci* (pl.).

Mots-clés: *étymologie*, *bâcniță* „course de rats”, *beracea* „nom d'une danse paysanne”, *porci* (pl.) „stramoine” (*Datura stramonium*).

București, B-dul Al. Obregia, nr. 24

Raluca-Mihaela Nedea

STUDIUL ASUPRA DACOROM., AROM. PĂSTURĂ. PROBLEME LEXICO-SEMANTICE ȘI DE ETIMOLOGIE (I)

1. INTRODUCERE

Etimologia și semantismul lexemelor *păstură* din dialectele dacoromân și aromân prezintă certe dificultăți, pe care ne propunem să le analizăm detaliat în cercetarea de față.

O primă perspectivă asupra termenilor *păstură* din dacoromână și totodată un necesar și util punct de pornire în cercetarea noastră ne-o oferă *Dicționarul-tezaur al limbii române*.

Astfel, DLR (1972), tomul VIII, partea 1, litera P (P–PĂZŪI), conține două intrări diferite (aparent fără nicio legătură etimologică sau semantică între ele): PĂSTŪRĂ¹ s. f. (*sic!*)¹ și respectiv PĂSTŪRĂ² s. f.

DLR înregistrează două sensuri principale ale cuvântului PĂSTŪRĂ¹ s. f.: 1. „polen depozitat de albine în celulele fagurilor și folosit, pe lângă miere, ca hrană pentru ele și pentru puiet”; 2. „substanță rășinoasă, aromată și amară, culeasă de albine de pe mugurii arborilor pentru a o folosi la astupatul crăpăturilor din stup, la lipitul fagurilor etc.; propolis, (regional) păstrar² ♦ (Regional; în forma *păscură*) Boștină (obținută din fagurele stors)”. De asemenea, este consemnat un al treilea sens principal, acela de „fagure”, derivat probabil prin largire semantică dintr-unul din cele două sensuri prezentate mai sus, cu incidență regională (transilvăneană) și înregistrat prima oară în *Lexiconul de la Buda* (1825).

După cum se poate constata din întregul articol prezentat în DLR, cele trei sensuri ale cuvântului au atestări relativ variate, literare, dar și regionale, atât primare, cât mai ales secundare (lexicografice).

Ca forme dialectale, DLR indică varianta transilvăneană *păscură*, alături de varianta mai veche *prestură* (*prăstură*), ilustrând alternanța dintre [r] moale și [r] dur, înregistrată și în CADE ca formă regională, din Banat, a cuvântului *păstură*³.

Cuvântul are o primă atestare relativ timpurie, c. 1650, în *Anonymus Caransebesiensis*, sub forma variantei *prestură* (nefiind însoțită însă în ANON. CAR. de echivalentul său latin) și este considerat în DLR ca fiind moștenit din lat. *pastura*.

Cea de-a doua intrare din DLR, PĂSTŪRĂ² s. f., regionalism din zona Transilvaniei, cu sensul general implicit de „pânză”, este definit prin diverse derivări (restrângeri/specializări) semantice ale acestei noțiuni: „șervet”, „ștergar”, „năframă”, „broboadă”, „catrință”, „fotă”, „batistă”) din domeniul lexical al produselor textile, fiind atestat cel mai devreme în LB, considerat ca având etimologie necunoscută, raportat însă la termenul *pânzătură*.

Lexemul *păstură* apare menționat în majoritatea dicționarelor de limbă română, atât a celor mai vechi, din secolul al XIX-lea, cât și a celor mai recente, din secolul al XX-lea.⁴

¹ Forma-titlu a primei intrări este accentuată în DLR pe silaba penultimă (PĂSTŪRĂ¹ s. f., și nu PĂSTURĂ¹ s. f.), însă în alineatul consacrat variantelor de accentuare este menționată, de fapt, aceeași formă de accentuare pe silaba penultimă, așadar, tot *păstură* (!), cel mai probabil printr-o eroare de tehnoredactare, întrucât atât în DL, vol. al III-lea (1957), cât și în DM (1958), dar și ulterior în DEX (1975), acest cuvânt este consemnat ca proparoxiton (*păstură*), alături de varianta sa paroxitonă (*păstură*).

² Termenul *păstrar*, considerat echivalentul regional, relativ slab atestat, al dacorom. *păstură*¹ „tip de polen”, este raportat etimologic la verbul (*a*) *păstra*, cf. *păstra*, DLR, (1972), tomul VIII, partea 1, litera P (P–PĂZŪI). Sufixul *-ar* delimitabil în structura acestui cuvânt ar indica, după cum se pare, apartenența la categoria lexicală a „numelor de instrumente și obiecte, mai ales de uz casnic”, cf. SFC III, p. 145. V. și *infra*, în cuprinsul articolului nostru, nota 5, p. 2 și p. 5.

³ Cf. și CIORĂNESCU, D. ET. 6197, care înregistrează varianta regională *prestură*, din Banat, a termenului (aceeași formă consemnată în ANON. CAR. și CADE).

⁴ Cuvântul *păstură* lipsește, în schimb, din mai multe dicționare din secolul al XIX-lea, în mod explicabil, unele dintre ele declarate ca fiind „de neologisme”: CLEMENS (1822, 1823, 1838),

Remarcăm disocierea semantică a termenului *păstură* („produs apicol”/ „produs textil”) prezentă în dicționarele românești începând cu LB, prin semnalarea a două sensuri distincte ale aceleiași unități lexicale *păstură* (ISER, POLIZU, BARCIANU, V., BARCIANU, D., BARCIANU, Densusianu, în REV. CRIT. LIT. III, 164, ALEXI, W., RESMERIȚĂ, D.) sau, dimpotrivă, prin înregistrarea a două cuvinte „autonome” *păstură* (LB, CIHAC, I, 197, LM, ȘĂINEANU, D. U., SCRIBAN, D., TDRG, TDRG² și TDRG³).

2. ÎNCADRAREA SEMANTICO-LEXICALĂ A DACOROM. *PĂSTURĂ*¹ „TIP DE POLEN” ȘI A DACOROM. *PĂSTURĂ*² „TIP DE PÂNZĂ”

2.1. DACOROM. *PĂSTURĂ*¹ „TIP DE POLEN”

După cum putem constata, definirea dacorom. *păstură*¹ diferă uneori în mod semnificativ de la dicționar la dicționar (și uneori chiar în dicționare ale aceluiași autor!), fapt care conduce la explicarea termenului prin soluții etimologice diferite⁵. Iată de ce considerăm cuvântul în discuție extrem de interesant nu doar pentru o analiză etimologică, ci și pentru una semantico-lexicală.

Din punctul de vedere al realității extralingvistice denotate, potrivit lucrărilor de apicultură, dar și potrivit surselor de informare de tip electronic (*site-uri specializate de apicultură*) consultate, păstura este un tip de polen crud prelucrat de albinele tinere în vederea conservării lui ca provizie strategică timp de mai multe luni (depășind, în momentul recoltării lui, nevoile zilnice ale coloniei de albine din stup), care nu are însă aspectul de „măciniș” al polenului și care este superior acestuia din punct de vedere nutritiv și enzimatic. Depozitarea păsturei în stup este una laborioasă, iar recoltarea ei se face de obicei prin distrugerea fagurelui în care au pregătit-o albinele. Pe de altă parte, deteriorarea păsturei din cauza condițiilor inadecvate de stocare și prelucrare conduce, într-adevăr, la transformarea ei într-o materie organică cu un aspect dezagreabil (de pastă negricioasă), și chiar nocivă prin încărcătura ei bacteriană.

O primă echivalare a termenului dacorom. *păstură*¹ este aceea prin cuvântul „fagure” (lat. *fauus*), cf. LB. Utile sunt pentru delimitarea semantismului lui *păstură*¹ și

VALIAN, V. (1839), NEGULICI (1848), STAMATI, D. (1851), PROT. – POP., N. D. (1862), PONTBRIANT, D. (1862), ANTONESCU, D. (1862), COSTINESCU (1870).

⁵ Cf. CIORĂNESCU, D. ET. 6197, unde sunt citate, astfel, spre exemplificare, trei definiții contradictorii ale dacorom. *păstură* la același lexicograf. Mai întâi, cuvântul este glosat în DDRF (1894) ca „lăptișor alb cu care se hrănesc larvele de albină” (*sorte de gelée blanche albumineuse dont se nourrissent tout d’abord les larves d’abeille*), apoi în DAMÉ, T. (1898) este explicat prin raportarea comparativă, respectiv menționarea diferenței față de noțiunea de „miere” și echivalat cu termenul *păstrar* („În unele celule se află o materie altă decât mierea, căreia i se zice păstrar sau păstură.”), fiind tradus în glosarul de la sfârșitul lucrării cu fr. *propolis*, cuvânt care slujește, pe de altă parte, și la definirea termenului regional echivalent *păstrar*.

diversele glosări în limbile germană și franceză, prezente în dicționare din secolul al XIX-lea, respectiv germ. *der Honigseim* (ISER, POLIZU, BARCIANU, V., BARCIANU, D., BARCIANU, ALEXI, W.), *die Honigscheibe* (ISER), *der Honigschleim*⁶ (BAR. – MUNT., W.), *das Bienenbrod* (STAMATI, V.⁷, POLIZU), dar și fr. „miel vierge, rayon de miel, cire brute, propolis” (în cadrul definiției polisemantice a termenului din CIHAC, I, 197).

Ar. Densusianu, în *Glosariu din Țara Hațegului*, publicat în anul 1895, restrânge semantismul cuvântului *păstură* „tip de polen” la noțiunea de „mâncare a trântorilor în stup”, cf. REV. CRIT. LIT. III 164.

Cuvântul mai apare definit ca „fagure de miere” și „ceară brută” (ȘĂINEANU); „excremente de albine moarte de dizenterie” (TDRG, TDRG², TDRG³); „materie viscoasă (*sic!*) din faguri cu care se nutrește oul de albină” (ȘĂINEANU, D. U.); „miere de calitate inferioară, care se culege din flori mai puțin adecvate”, dar și „o substanță gălbuie, opacă și solidă pe care albinele o adună din flori mai proaste și cu care se hrănesc la nevoie și o aruncă când au miere destulă” (SCRIBAN, D.).

În TDRG² (1989) și TDRG³ (2005) sunt menționate două sensuri distincte ale lui *păstură*¹, accepția singulară din TDRG fiind precedată în aceste două ediții ulterioare de sensul *Blütenpollen*, exemplificat printr-un citat din ECONOMIA 178 (1806)⁸, pe care îl reluăm în completarea și corectura noastră: „[Ce iasă din oul cel de matcă, iaste] un vermuleț alb... căruia îndată îi dau de mâncat păstură, pre carea strămoșii noștri lătinii cei de demult o au chiămat Panis Apum, pâinea albinelor”.

În sursele lexicografice consultate pentru dacoromână, nu am găsit înregistrată sintagma sau mai degrabă compusul de tipul „pâinea albinelor”, ca în alte limbi precum franceza, engleza sau germana, care să desemneze noțiunea de *păstură*, chiar dacă în dacoromână există tiparul frazeologic compus din substantivul *pâine* urmat de un nume în genitiv, precum *pâinea-pădurii*, *pâinea-porcului*, *pâinea-oii* etc., prin care sunt denumite diverse plante (cf. DLR, s. v. *pâine*). Unica sursă literară în care am întâlnit până acum sintagma „pâinea albinelor” ca echivalent lexical al *păsturei* este acest text al lui Șincai, citat în TDRG² și TDRG³, în care pare a fi consemnată, de fapt, o traducere livrescă a termenului

⁶ Termenul *Honigschleim* (*schleim* însemnând „mucus, mucozitate”), corespunzător noțiunii de *păstură*, este glosat prin „miere vergură de roi”, exprimare care ilustrează caracterul pur, brut, nerafinat al *păsturei*, explicat și în unele definiții din dicționarele italiene ca sem al *păsturei*. Astfel, sintagma care desemnează în limba italiană noțiunea de *păstură* este, după cum am constatat din sursele lexicografice consultate, *miele vergine*, v. Nicola ZINGARELLI, *Vocabolario della lingua italiana*, Zanichelli, Bologna, 1970¹⁰, s. v. *miele*, fiind definită drept „miele che cola spontaneo dai favi delle api non raffinato”; cf. și articolul *păstură* din *Dicționarul român-italian (Dizionario romeno-italiano)*, Editura 100+1 Gramar, București, 1999.

⁷ În același dicționar, definirea termenului *Honigseim* trimite implicit, fără să menționeze cuvântul „păstură”, la sensul de „miere de roi, nebatută, ce cursă din faguri”.

⁸ Această lucrare din 1806, încadrabilă în mișcarea culturală a Școlii Ardelene, al cărei autor s-a dovedit a fi Gheorghe Șincai, reprezintă traducerea în română în alfabet chirilic a unui text german sau maghiar, mai probabil totuși maghiar, v. N.A. Ursu, *Contribuții la istoria culturii românești. Studii și note filologice*, Iași, Editura Cronica, 2002, p. 366–367.

german *Bienenbrot* (cărui îi corespunde sintagma latină *panis ap(i)um?*). Totodată, în ALLR – MD V, MN, pl. 97, am găsit înregistrată, în mod singular, ca răspuns la chestiunea 2216 (păstură) „Cum îi ziceți la mierea aceea amestecată cu polen... cu care se hrănesc albinele?”, sintagma „pâinea albini(i)”: pct. 893. Rara utilizare a acestei unități nominale ar putea demonstra soliditatea în plan lexical a termenului specializat, de uz general, *păstură*, concurat în graiul muntenesc de sintagma metaforică *bunul florii* sau de cuvântul *papă* sau, în alte subdialecte ale dacoromânei, de cuvinte precum *păstrar*, *boștină* etc. Pe de altă parte, în franceză, noțiunea de „păstură” ca produs apicol este redată prin sintagma *pain d'abeille* („pâinea albinei”), aparent, însă ca un fapt nedemonstrabil deocamdată din cauza lipsei atestărilor sintagmei lat. *panis ap(i)um*, datorită unui presupus de noi calc semantic după acest model aparținând latinei savante, prin intermediul unui împrumut târziu, și definită ca „pollen mêlé de miel, nourriture des larves et des nymphes, des futurs mâles et des ouvriers”, v. *Le Grand Robert de la langue française*, éd. 1992, tome I, A–Bio, s. v. *abeille*. Același tipar semantic-frazeologic delimitabil în fr. *pain d'abeille* îl întâlnim, evident că nu în mod întâmplător, în limbi germanice precum engleza: *bee bread*, „a honey-containing honey-comb, a compound of honey and pollen used as food by bees in the nest”, v. *Shorter Oxford English Dictionary on historical principles*, ed. 1993, s. v. *bee*, și germana: *Bienenbrot*, v. *Dicționarul german-român*, ed. a III-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Jorgu Iordan – Al. Rosetti”, București⁹.

În definiția prezentată într-una din sursele citate în DLR pentru al doilea sens al lui *păstură*, VOICULESCU, L. 244 (1935), se constată, pe lângă confuzia dintre noțiunile, respectiv termenii de „păstură” și „propolis”, sublinierea valorii terapeutice a păsturei¹⁰.

⁹ De fapt, în cazul sintagmei *pain d'abeille*, nu foarte veche în franceză, ale cărei prime atestări datează de-abia de la jumătatea secolului al XVIII-lea, este vorba cel mai probabil despre o traducere sau mai precis un calc din engl. *bee bread* sau din flamanda vorbită în Belgia, potrivit comunicării personale recente de la Jean-Paul Chauveau, ATILF, Nancy, Franța. În plus, același cercetător francez consemnează: “il n’y a pas en français de dénomination héréditaire de cette réalité. Ou bien ce sont des emprunts comme *propolis* et *pain d'abeille*, ou bien des composés. Il semblerait que l’usage médical se soit perdu après l’Antiquité: l’emprunt au grec *propolis* est usité dans la langue médicale latine jusqu’au 6^e siècle, mais il n’a pas survécu, et il faut attendre la Renaissance pour le voir resurgir.” Pe de altă parte, engl. *bee-bread* este atestat din 1657 cu același sens (OED²), fiind vorba despre o locuțiune care se întâlnește în engleza veche, unde avea sensul de „fagure de miere” (*ibidem*), care reprezintă, probabil, semantismul original al cuvântului vechi germanic, v. și germ. *Bienenbrot*, cf. Friedrich Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, 19^e éd., s.v. *Brot*: “Früh erscheint Brot in ags. *bēobrēad*, engl. *beebread*, asächs. *bibrōd*, mhd. *bīebrōt*, nhd. *Bienenbrot* ‘Honigscheibe’, doch hat nicht die Gestalt namengebend gewirkt, sondern die Herstellung durch Gärung: germ. **brauda-* ‘mit Sauerteig hergestelltes, gesäuertes Brot’ [...]”.

¹⁰ „Păstura este plămada aceea negricioasă, cleiul cu care albinele astupă crăpăturile din știubei, lipesc fagurii de copac și de rame și micșorează gaura urdinișului iarna. Apicultorii o numesc propolis. Păstura e bună pentru vindecăt rănile și bubele. Se ia păstură, se încălzește puțin și se aplică pe rană.”

Chiar și într-o lucrare cu caracter tehnic, din domeniul lexicografiei agrare, cum este *Enciclopedia agricolă* (ENC. AGR.), vol. al IV-lea (1942), observăm, în definiția dată păsturei „produs apicol”, circumscrisă în mod just prin marca diastratică (apic.), echivalarea semantică mecanică dintre noțiunile de polen și păstură, fără marcarea diferențelor specifice dintre acestea¹¹.

Remarcăm, așadar, confuzia dintre elementele subsumate aceleiași categorii lexicale a produselor apicole (miere, lăptișor de matcă, polen, propolis și păstură), care, conducând la erori evidente, este, în mod surprinzător, una caracteristică glosărilor date acestui cuvânt.

Nici măcar în dicționarele moderne din secolele al XX-lea și al XXI-lea explicitarea semantică a termenului *păstură* „produs apicol” nu este edificatoare¹².

Echivalarea cuvântului *păstură*¹ cu „propolis” (2) din DLR (1972), tomul VIII, partea 1, litera P (P-PĂZŪI) este reluată identic în definiția termenului *propolis* din DLR (1984), Tomul VIII, Partea a 5-a, Litera P, PRESIN-PUZZOLANĂ. De asemenea, explicitarea lui *păstură*¹ în același volum din DLR (1972), tomul VIII, partea 1, litera P (P-PĂZŪI) prin regionalismul *păstrar* trimite la ideea de reziduu cu o mare valoare nutritivă, cf. *păstra*. Definiția primului sens al termenului din

¹¹ „Sub acest nume apicultorii înțeleg polenul florilor pe care albinele îl adună și vin cu el încărcate în coșulețele picioarelor, sub formă de globulețe de culoare variată, de la albicios la galben închis, roșu, verzui etc. Albinele așează această p. sau polen în căsuțele fagurilor. Împreună cu mierea, polenul sau păstura slujește albinelor și puietului din stup ca hrană, atât în timpul verii cât și ca provizii în timpul iernii.”

¹² În LTR, vol. al IV-lea, N-Q, (1952), p. 391, unitatea lexicală *păstură* este definită prin explicitarea: „polenul florilor, pe care albinele îl adună și-l transportă în coșulețele picioarelor, pentru a-l depozita în celulele fagurilor.”, conținând și elemente explicative superflue, metaforice, în mod categoric impropriu unei definiții de tip „tehnic” (în *coșulețele picioarelor*), definiție preluată aproape întocmai în LTR², vol. al XII-lea, P-Poj, (1963), unde apare utilizată, în plus, marca diastratică (bot., ind. alim.), aspect care ilustrează oscilările în privința încadrării apiculturii într-un anumit domeniu (para)științific; această definiție se deosebește în mod semnificativ de aceea din DL și DM. Definirea cuvântului *păstură*, cu varianta de accentuare *păstură*, în DL, volumul al III-lea (1957), include în mod justificat marca diastratică (apic.): „materie cleioasă, cu bază de rășină, pe care albinele o adună de pe mugurii copacilor sau de pe unele flori și pe care o folosesc pentru a astupa crăpăturile știubeiului sau ca hrană, iarna”, punând accent pe finalitatea păsturei ca material de construcție în cadrul stupului, și doar în plan secundar menționează finalitatea ei nutritivă. Constatăm în această definiție, contrar finalității și chiar logicii unui dicționar al limbii literare, lipsa de adecvare a folosirii termenului de *rășină* (în loc de *ceară*) și, la nivel stilistico-lexical, lipsa de adecvare a folosirii cuvântului popular *știubei* (în loc de *stup*). Definiția lui *păstură*, înregistrat cu aceeași formă-titlu, este preluată mecanic în DM (1958), alături de consemnarea variantei de accentuare pe silaba penultimă și de soluția etimologică a moștenirii din lat. *pastura*. Definirea cuvântului din DER (1965), accentuat, după cum se poate observa, în mod diferit față de dicționarele anterioare, pe silaba sa penultimă, *păstură*, include o altă marcă diastratică, (zootehn.), trimitând exclusiv la rolul nutritiv al păsturei ca produs apicol: „polen floral adunat și depozitat de către albine în celulele fagurilor. Servește, alături de miere, ca hrană albinelor și puietului din stup.” Această definiție, căreia i se adaugă indicația etimologică reprezentată de raportarea la cuvântul lat. *pastura*, este consemnată și în ediția nouă, din 2004, a *Dicționarului enciclopedic* (D. ENC.), dar și în edițiile succesive ale *Micului dicționar enciclopedic* (M. D. ENC., M. D. ENC.², M. D. ENC.³).

DLR (citată *supra*), de altfel aproape identică cu aceea din DER și preluată în DEX (inclusiv în edițiile succesive ale acestuia: DEX², DEX² – 2009, DEX² – 2012), este și ea una incompletă, așadar deficitară.

Importanța definirii și a delimitării juste a noțiunilor atât din perspectivă științifică, explicativă („enciclopedică” sau „referențială”), cât și semantico-lexicală, este cu atât mai ușor de înțeles în contextul problemelor ridicate de stabilirea etimologiei unui cuvânt. Preluarea automată, „mecanică”, a unor definiții inadecvate sau incomplete se vedește, așadar, a fi o problemă de fond a dicționarilor, chiar și a celor mai noi, în absența raportării juste la realitatea obiectului care trebuie definit (*definiendum*), aspect explicabil, în cazul de față, și prin faptul că apicultura nu deține, într-adevăr, un statut bine consolidat de știință.

În *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, vol. III, literele P–Z, București, 2011 [DGDS], cuvântul *păstură* s. f. este definit cu un prim sens de „bunul florii, polen”, cf. *bun*². Remarcăm, așadar, cel puțin regional, în graiul muntenesc, glosarea termenului neologic de „polen” prin sintagma metaforică „bunul florii” (art.): „Albina își încarcă picioarele cu *bunul florii*” (ALRR–MD, V, chest. 2104/pct. 830, Băneasa, jud. Ilfov) (Mărgărit 2009: 244). În același dicționar, termenul *păstură* este glosat însă și cu un al doilea sens, acela de „amestec de miere cu polen (cu care se hrănesc albinele)”, cf. *papă* 3⁰ (AMD/ rar Db).

2.2. DACOROM. PĂSTURĂ² „TIP DE PÂNZĂ”

În schimb, definirea termenului dacorom. *păstură*² „tip de pânză”, regionalism transilvănean relativ marginal, omis în dicționarele „moderne” din secolele al XX-lea și al XXI-lea (DL, DM, DEX, DEX², DEX² – 2009, DEX² – 2012), probabil din pricina statutului său de cuvânt periferic, nu implică același tip de dificultăți și de nuanțări din punctul de vedere al realității extralingvistice denotate, acesta fiind glosat în dicționarele „vechi” din secolul al XIX-lea prin termeni variați precum *pânzătură*, cuvânt cu care este sugerată de timpuriu, așadar, și o relație etimologică de tipul unei contrageri/ comprimări a corpului fonetic (LB, LM), *merindare* (REV. CRIT. LIT. III, 164)¹³ sau prin germ. *ein Stück Leinwand* (ISER), *die Leinen, Linnen...* (POLIZU), *das Tüchel* (BARCIANU, V., BARCIANU, D., BARCIANU, ALEXI, W.) ori fr. *lingerie, un morceau de toile* (definiția termenului *pânzătură*, s.v. *pânză*, alături de care este înregistrat și cuvântul *păstură*, raportat etimologic la participiul *passus* al verbului latin *pandere* „a întinde, a desfășura”, cf. CIHAC, I, 192).

Tiktin¹⁴, respectând tradiția lexicografică deja instituită în privința acestui cuvânt, consemnează un lexem *păstură* cu sensul implicit de „pânză”, dată fiind

¹³ Sensul termenului *merindare* este acela de „șervet sau ștergar” cf. DLR, litera M, 1965, s. v. *merindare*.

¹⁴ Cf. TDRG, TDRG² și TDRG³, dar și CADE.

trimiterea la *pânzătură* (legătura semantică și/sau etimologică dintre cei doi termeni nefiind însă precizată). Cuvântul este definit restrictiv în unele surse lexicografice drept „partea de dindărăt a catrinței sau fotei pe care se șade” (RESMERIȚĂ, D.); „catrință, fota din năpoi”, cu precizarea etimologică „scurtat din *pânzătură*” (ȘĂINEANU, D. U.). În schimb, Scriban face trimitere de la *păstură*² s. f. „pânză” („fota din apoi, față de masă”), a cărui răspândire este restrânsă la regiunea Transilvaniei, la cuvântul *pestelcă* (*prestelcă*) „șorț” etc., de origine bulgară, v. SCRIBAN, D.

În opinia noastră, nu este probabilă însă existența unei filiații semantice și, după cum urmează să arătăm pe larg în cea de-a doua parte a studiului nostru, referindu-ne și la arom. *păstură*, nici a unei filiații etimologice între dacorom. *păstură*¹ „tip de polen” și dacorom. *păstură*² „tip de pânză”, singurul argument posibil în favoarea acestei presupuse legături fiind cel prezentat de Giuglea în RF II, 1928, pp. 56-57, și anume „aspectul de pânză al materiei care formează păstura”.

BIBLIOGRAFIE¹⁵

- Alonso = Alonso, Martín, *Enciclopedia del idioma. Diccionario histórico y moderno de la lengua española (siglos XII al XX) etimológico, tecnológico, regional e hispanoamericano*, tomo III, N-Z, Aguilar, Madrid, 1958.
- Apicultura = Apicultura. Manualul cursantului. Ediția I. Ediția Crepuscul, București, 2012.
- Bara, 2004 = Bara, Mariana, *Le lexique latin hérité en aroumain dans une perspective romane*, Lincom Europa, München, 2004.
- Barcianu, D. = Sab. Pop.-Barcianu [= Barcianu, Sava Popovici], *Dicționar român-german și german-român. În două părți. Wörterbuch der rumänischen und deutschen Sprache. Zwei Theile. Sibiu, Institut tipografic, Societate pe acții. Hermannstadt. Typographische Anstalt, Aktiengesellschaft, 1886.*
- Bloch – Wartburg¹⁰ = Bloch, Oscar, Wartburg, Walther von, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Presses Universitaires de France, Paris, 1932¹; 1994¹⁰.
- Brâncuș, 2004 = Brâncuș, Grigore, *Istoria cuvintelor. Unitate de limbă și cultură românească*, Editura Fundației România de mâine, ediția a II-a, București, 2004.
- Capidan = Capidan, Theodor, *Raporturile albano-române*, în *Dacoromania*, anul II, p. 477, 1921–1922.
- Corominas/Pascual³ = Corominas, Joan, Pascual, José A., *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, ME-RE, volumen IV, Editorial Gredos, Madrid, 1993.
- Cortelazzo/Zolli¹ = Cortelazzo, Manlio, ZOLLI, Paolo, *Dizionario etimologico della lingua italiana*, 4/O-R, Nicola Zanichelli Editore, Bologna, 1985–1992.
- Dalametra = Dalametra, I., *Dicționar macedo-român*, București, 1906.
- DDA = Papahagi, Tache, *Dicționarul dialectului aromân – general și etimologic. Dictionnaire aroumain- général et étymologique*, București, 1963; 1974.

¹⁵ Nu includem în lista bibliografică a articolului de față, din economie de spațiu tipografic, lucrările citate care sunt prezente în bibliografia actualizată a DLR: serie nouă Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, Tomul I, Partea a 3-a, Litera D, D-Deînmulțit, ale căror sigle le-am preluat întocmai.

- D. ENC. = *Dicționar enciclopedic*. [Vol.] I–VII. București, Editura Enciclopedică. I: A–C, 1993; II: D–G, 1996; III: H–K, 2000; IV: L–N, 2001; V: O–Q, 2004; VI: R–Ș, 2006; VII: T–Z, 2009.
- DEX² – 2009 = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. [Tiraj nou] București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.
- DEX² – 2012 = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. [Tiraj nou] București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.
- DGR = *Dicționar german-român*, ed. a III-a revizuită și îmbogățită, Editura Univers Enciclopedic, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București, 2007.
- DGDS = *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*. Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. Coordonator Maria Marin. Vol. I–III. București, Editura Academiei Române. I: Literele A–C, 2009; II: Literele D–O, 2010; III: Literele P–Z, 2011.
- Ernout/Meillet⁴ = Ernout, Alfred, Meillet, Antoine, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, 1959⁴ [1932¹], Klincksieck, Paris.
- Form. cuv. (XVI–XVIII) = *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea*. Coordonator Magdalena Popescu-Marin. Colectivul de elaborare: Eugenia Contraș, Cristina Gherman, Finuța Hasan, Rodica Ocheșanu, Magdalena Popescu-Marin. București, Editura Academiei Române, 2007.
- FEW = *Französisches Etymologisches Wörterbuch*. Eine darstellung des galloromanischen sprachschatzes... von Walther v. Wartburg, 7. Band, N-Pas, 1955, Basel – R.G. Zbinden & Co.
- Giuglea, 1928 = Giuglea, G., „Elemente străvechi în limba română”, *Revista filologică*, II, p. 49–65, 1928.
- Graur, 1937 = Graur, Alexandru, „Corrections roumaines au REW”, *Bulletin linguistique* 5, p. 80–124, 1937.
- Machado³ = Machado, José Pedro, *Diccionário etimológico da lingua portuguesa*, 3-e edição, quarto volume, M–P, 1952–1977.
- Mărgărit, 2009 = Mărgărit, Iulia, *Vocabularul graiurilor muntenesti actuale*, Editura Academiei Române, București, 2009.
- Meyer-Lübke = Meyer-Lübke, W., *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Dritte Auflage. Heidelberg, 1935. [REW³]
- Mihăescu, 1933 = Mihăescu, Haralambie, *La Romanité dans le Sud-Est de l'Europe*, București, Editura Academiei Române, 1993.
- Mihăileanu, 1901 = Mihăileanu, Ștefan, *Dicționar macedo-român*, București, 1901.
- Niculică-Voronca, 1998 = Niculică-Voronca, Elena, *Datinele și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică*, I, ediție îngrijită și introdusă de Iordan Datcu, Editura Saeculum I. O., București, 1998 (Cernăuți, 1903¹).
- Papahagi, P., 1905 = Papahagi, Pericle, *Basme aromâne și glosar*, Edițiunea Academiei Române, București, 1905.
- Papahagi, P., 1907 = Papahagi, Pericle, *Notițe etimologice*, 1907.
- Pascu, 1910 = Pascu, Dr. G., *Etimologii românești*. Iași, 1910.
- Pascu, 1916 = Pascu, Dr. G., *Sufixe românești*. Edițiunea Academiei Române, București, 1916.
- Pascu, 1920 = Pascu, Dr. G., *Beiträge zur geschichte der rumänischen Philologie*, Leipzig, 1920.
- Pascu, 1925 = Pascu, G., *Dictionnaire étymologique macédo-roumain*, I. *Les éléments latins et romans*, Iași, Cultura Națională, 1925.
- Pușcariu, 1927 = Pușcariu, Sextil, *Etimologii*, în *Dacoromania*, Anul IV, partea a 2-a, p. 719, 1927.

- Pușcariu, *Îns. Et. Wb.* = Pușcariu, Sextil, *Însemnările autorului de pe exemplarul propriu de lucru din Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache I. Das lateinische Element, mit Berücksichtigung aller romanischen Sprachen, Heidelberg, Winter, 1905.* Introducerea și stabilirea textului de Dan Slușanschi. București, Editura Universității din București, 1995.
- Sala, 1988 = Sala, Marius (coord.), *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
- Teaha, 2010 = Teaha, Teofil, *Din lexicul latin moștenit în graiurile românești actuale*, în *Lucrările celui de-al XIV-lea Simpozion Internațional de Dialectologie* (Cluj-Napoca, 16–17 septembrie 2010), 2010, pp. 379–397.

SURSE ELECTRONICE

www.proapicultura.ro
www.icdapicultura.ro

ÉTUDE SUR LES DACOROM. AROUM. *PĂSTURĂ*.
PROBLÈMES SÉMANTICO-LEXICAUX ET ÉTYMOLOGIQUES

(Résumé)

Le sémantisme ainsi que l'étymologie des dacorom. arom. *păstură* impliquent des difficultés que nous nous proposons à éclaircir dans cette recherche pour offrir également une solution probable d'interprétation de ceux lexèmes. En dépit de l'ancienneté du terme dacoroumain *păstură*¹ „type de pollen” (attesté depuis environ 1650), des nombreuses et fortes „traces romanes” du lat. *pastura* et en dépit des opinions même récentes des etymologistes roumains, nous mettons en doute son origine héritée du lat. *pastūra*. L'incertitude se base tant sur les difficultés formelles (d'accentuation dans le cas du dacoroumain *păstură*¹ „type de pollen”) que sémantiques, absentes dans le cas des termes romanes „correspondants”. D'une part, si dacorom. *păstură*¹ „pollen” et l'arom. *păstură* „nourriture digérée qui se trouve dans le ventre d'une bête” avaient la même origine, nous considérons comme plus probable l'étymon latin **pestūla* (< *pestis*), qui expliquerait mieux leur sémantisme. D'autre part, le même étymon pourrait justifier sémantiquement, quoique pas dans une manière fort convaincante, sa liaison avec dacorom. *păstură*² „toile”.

Cuvinte-cheie: analiză semantică-lexicală, etimologie, apicultură, dacorom. *păstură*¹ „pollen”, dacorom. *păstură*² „pânză”, arom. *păstură*, lat. *pastūra*, lat. **pestūla*.

Mots-clés: analyse sémantico-lexicale, étymologie, apiculture, dacorom. *păstură*¹ „pollen”, dacorom. *păstură*² „toile”, arom. *păstură*, lat. *pastūra*, lat. **pestūla*.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei Române
București, Calea 13 Septembrie nr. 13
r_nedeaa@yahoo.com*